DUBBA · OYSS HAZIRLIK
10. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 6
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

10. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 6)

1. XIII. yüzyılda Kayseri yakınlarında görev yapan bir kadının, aynı hafta karşısına çıkan üç kişiyle ilgili notları aşağıda verilmiştir (kurgusal).

> ***I. kişi:*** *"Obası yazı Erciyes'in yaylasında, kışı ovanın kuytu yerlerinde geçiriyor. Koyun ve at sürüleri var. Pazara yün, keçe ve yağ getirip karşılığında un, demir eşya ve kumaş alıyor."*
>
> ***II. kişi:*** *"Şehrin çarşısında dükkânı var. Suriye'den gelen kumaşı Konya'ya, Kayseri'de dokunan halıyı kervanlarla uzak pazarlara gönderiyor. Vergisini şehir divanına ödüyor."*
>
> ***III. kişi:*** *"Şehre yarım günlük yoldaki bir köyde oturuyor. Buğday ve arpa ekiyor, bağı var. Ürününün bir kısmını şehir pazarında satıyor, ektiği toprağın vergisini ödüyor."*

1.1. Selçuklu toplumu yerleşme durumlarına göre üç kesime ayrılırdı. Notlardaki üç kişinin hangi kesime ait olduğunu yazınız ve her biri için notlardan bir kanıt gösteriniz.

Kişi	Ait olduğu kesim	Notlardan kanıt
I		
II		
III		

1.2. Notlarda üç kesimin ekonomik faaliyetlerinin birbirini nasıl tamamladığını açıklayınız. Bu karşılıklı ilişkinin şehirlerin gelişmesine **iki** etkisini yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2. Bir müzenin Türkiye Selçuklu Dönemi salonundaki tanıtım kartlarında şu bilgiler yer almaktadır (kurgusal pano metni).

> ***Kart 1:*** *Vitrindeki gümüş ve bakır sikkeler Konya, Sivas ve Erzincan gibi farklı şehirlerdeki darphanelerde basılmıştır. Aynı vitrinde, Selçuklu pazarlarında geçerli olan yabancı altın paralar da sergilenmektedir.*
>
> ***Kart 2:*** *Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev 1207'de Antalya'yı aldı. Bu fetihten sonra Selçuklular, Akdeniz'de ticaret yapan yabancı tüccarlarla anlaşmalar imzaladı; bu tüccarlara düşük gümrük ödeme ve güvenle ticaret yapma hakkı tanındı.*

2.1. Kart 1'deki bilgilerden Türkiye Selçuklu Devleti'nin ekonomik hayatına ilişkin **iki** çıkarım yapınız. Her çıkarımı karttaki bir bilgiyle ilişkilendiriniz.

2.2. Kart 2'de anlatılan fetih ve anlaşmaların Selçuklu ticaretine ve şehirleşmesine etkilerini açıklayınız. Antalya'nın alınmasının neden önemli olduğunu da gerekçesiyle belirtiniz.

3. Bir öğrenci, Ömer Hayyam hakkında hazırladığı sunum için aşağıdaki iki notu almıştır.

> ***Not 1 (ansiklopediden):*** *Matematikten şiire pek çok alanda eser veren Hayyam, Melikşah'ın saltanatı sırasında İsfahan'a çağrıldı. Burada sultanın emriyle yapılan gözlemevinde, kendisi gibi birkaç bilginle birlikte yıllarca gök cisimlerini izledi. Bu ekibin çalışmaları sonunda, sultanın adıyla anılan Celali Takvimi ortaya çıktı.*
>
> ***Not 2 (bir sosyal medya paylaşımından):*** *"Ömer Hayyam'ın en güzel rubaisi!" başlığıyla paylaşılan bir dörtlük. Paylaşımda dörtlüğün hangi eserden alındığı yazmıyor. Öğrencinin baktığı bir kitapta ise Hayyam'a, yazmadığı hâlde yüzlerce rubainin mal edildiği belirtiliyor.*

3.1. Not 1'deki bilgilerden yararlanarak Büyük Selçuklu Devleti'nin bilime yaklaşımına ilişkin **iki** çıkarım yapınız ve gerekçelendiriniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3.2. Öğrenci Not 2'deki dörtlüğü sunumuna "Hayyam'ın rubaisi" diye koymak istemektedir. Bu kararın neden sorunlu olduğunu açıklayınız ve dörtlüğün gerçekten Hayyam'a ait olup olmadığını araştırmak için **iki** yol öneriniz.

4. Aşağıda XII. yüzyılda yaşamış bir âlimin hayatı anlatılmaktadır (kurgusal anlatım).

> *Horasan'da bir köyde doğan Ali, okumayı ve yazmayı köyünün küttabında öğrendi. Gençliğinde Nişabur'a giderek Nizamiye Medresesinde fıkıh, matematik ve astronomi dersleri aldı. Hastalandığında bir süre şehrin darüşşifasında tedavi gördü; iyileşince günlerini darülkütüpte kitap okuyarak geçirdi. Ünlü bir hocadan ders almak için Bağdat'a ve Merv'e yolculuk etti. Ömrünün son yıllarında Anadolu'ya geçti; Konya'da Nizamiye'nin ders düzeni örnek alınarak açılan bir medresede müderris oldu ve Türkçe konuşan öğrencilere ders verdi.*

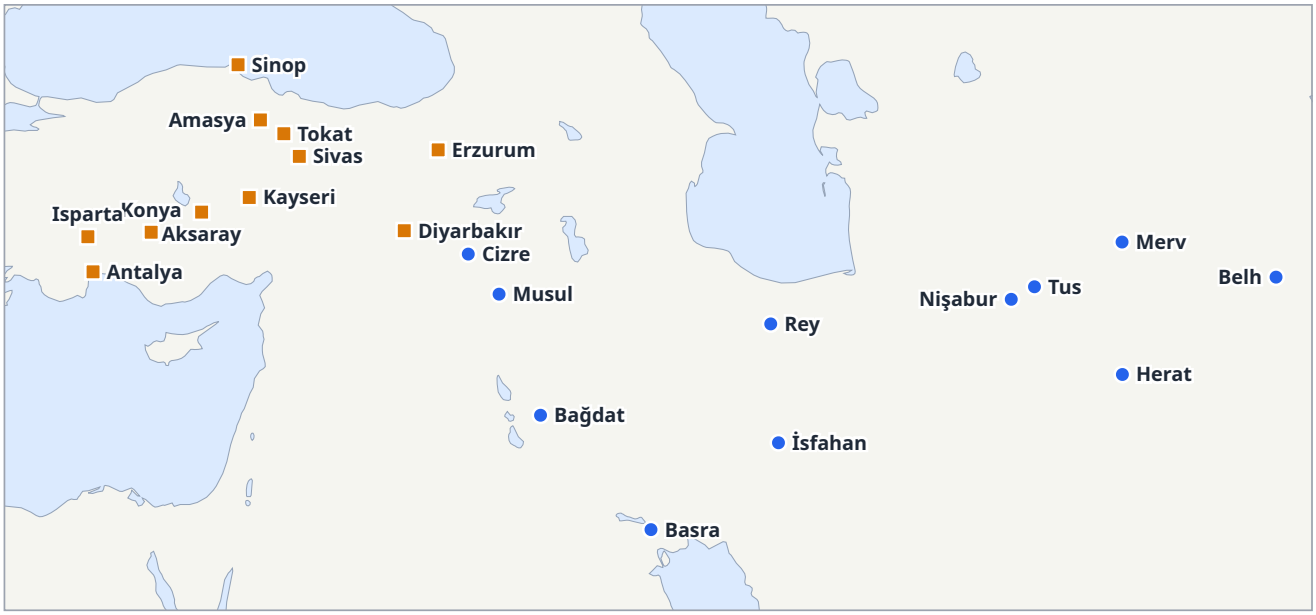
4.1. Anlatıda geçen **dört** kurumun adını ve her birinin işlevini yazınız.

Kurum	İşlevi

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Şekil 1'de XI-XIII. yüzyıllarda medreselerin açıldığı bazı şehirler gösterilmiştir.

Şekil 1. XI-XIII. yüzyıllarda medreselerin açıldığı bazı şehirler

- Nizamiye Medreseleri
- I. Anadolu Beylikleri Dönemi'nde ve Türkiye Selçuklu Devleti Dönemi'nde kurulan medreseler

Taban harita: Natural Earth (kamu malı). Konumlar yaklaşık.

4.2. Ali'nin ilim yolculukları ve Anadolu'daki müderrisliği ile Şekil 1'deki iki grup medresenin dağılımından yararlanarak eğitim kurumlarının ve âlimlerin Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma sürecine **iki** katkısını açıklayınız. Katkılardan en az birini Şekil 1 ile ilişkilendiriniz.

5. Bir tarih öğretmeni tahtaya "Tarih yoktur, tarihçi vardır." sözünü yazmış ve şu bilgiyi vermiştir:

> *"Osman Bey dönemine ait, olayları günü gününe kaydeden bir vakayiname elimizde yoktur. İlk Osmanlı kronikleri, Osman Bey'den yaklaşık yüz yıl sonra yazılmıştır."*

Öğrencilerden Ece ve Arda ise şu yorumları yapmıştır:

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> ***Ece:*** *"Kaynak az olunca her tarihçi boşlukları kendine göre dolduruyor. Demek ki kuruluşla ilgili bütün yorumlar aynı derecede doğrudur; hangisini seçersek seçelim fark etmez."*
>
> ***Arda:*** *"Kaynak az olduğu için farklı yorumlar ortaya çıkması doğal. Ama yorumların hepsi eşit değildir; bazıları kaynaklarla daha iyi desteklenir."*

5.1. Öğretmenin verdiği bilgiyi kullanarak Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair farklı görüşlerin ortaya çıkmasının **iki** nedenini açıklayınız.

5.2. Ece ve Arda'nın yorumlarını değerlendiriniz. Hangi yorumun tarih biliminin yöntemine daha uygun olduğunu gerekçesiyle yazınız.

6. Bir yönetmen, Osmanlı Beyliği'nin kuruluş yıllarını anlatan bir belgesel için aşağıdaki sahne listesini hazırlamıştır (kurgusal).

Sahne	Sahnenin içeriği	Yönetmenin dayandığı kaynak
A	Osman Bey'in gördüğü bir rüyanın, soyunun hükümdar olacağı biçiminde yorumlanması	Olaylardan yaklaşık yüz yıl sonra yazılmış bir kronikteki menkıbe
B	Osmanlı kuvvetlerinin 1302'de Bizans ordusunu yendiği Koyunhisar Muharebesi	Olaylarla aynı dönemde yaşamış Bizanslı bir tarihçinin eseri
C	Osman Bey'in kılıcının gökten inen bir ışıkla parladığı an	Halk arasında anlatılan ve yazılı kaynağı bulunmayan bir söylenti
D	Osman Bey'in Bizans tekfurlarıyla komşuluk ilişkileri	Hem Osmanlı kroniklerinde hem Bizans kaynaklarında yer alan bilgiler

6.1. Sahneleri, dayandıkları kaynağa göre "belgeye dayalı ve güvenilirliği yüksek" ile "menkıbe/söylentiye dayalı" olarak ikiye ayırınız. Her sahne için kısa bir gerekçe yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6.2. Danışman bir tarihçi, A sahnesinin belgeselden çıkarılmamasını ama izleyiciye nasıl sunulacağının değiştirilmesini önermiştir. Menkıbelerin tarihçi için hangi açıdan değerli olabileceğini ve A sahnesinin belgeselde nasıl sunulması gerektiğini açıklayınız.

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif

DUBBA · OYSS HAZIRLIK **CEVAP ANAHTARI**

10. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 6

Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Anahtar ve sorular çevrim içi

10. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 6)

1. XIII. yüzyılda Kayseri yakınlarında görev yapan bir kadının, aynı hafta karşısına çıkan üç kişiyle ilgili notları aşağıda verilmiştir (kurgusal).

> ***I. kişi:*** *"Obası yazı Erciyes'in yaylasında, kışı ovanın kuytu yerlerinde geçiriyor. Koyun ve at sürüleri var. Pazara yün, keçe ve yağ getirip karşılığında un, demir eşya ve kumaş alıyor."*
>
> ***II. kişi:*** *"Şehrin çarşısında dükkânı var. Suriye'den gelen kumaşı Konya'ya, Kayseri'de dokunan halıyı kervanlarla uzak pazarlara gönderiyor. Vergisini şehir divanına ödüyor."*
>
> ***III. kişi:*** *"Şehre yarım günlük yoldaki bir köyde oturuyor. Buğday ve arpa ekiyor, bağı var. Ürününün bir kısmını şehir pazarında satıyor, ektiği toprağın vergisini ödüyor."*

1.1. Selçuklu toplumu yerleşme durumlarına göre üç kesime ayrılırdı. Notlardaki üç kişinin hangi kesime ait olduğunu yazınız ve her biri için notlardan bir kanıt gösteriniz.

Kişi	Ait olduğu kesim	Notlardan kanıt
I		
II		
III		

1.2. Notlarda üç kesimin ekonomik faaliyetlerinin birbirini nasıl tamamladığını açıklayınız. Bu karşılıklı ilişkinin şehirlerin gelişmesine **iki** etkisini yazınız.

2. Bir müzenin Türkiye Selçuklu Dönemi salonundaki tanıtım kartlarında şu bilgiler yer almaktadır (kurgusal pano metni).

> ***Kart 1:*** *Vitrindeki gümüş ve bakır sikkeler Konya, Sivas ve Erzincan gibi farklı şehirlerdeki darphanelerde basılmıştır. Aynı vitrinde, Selçuklu pazarlarında geçerli olan yabancı altın paralar da sergilenmektedir.*
>
> ***Kart 2:*** *Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev 1207'de Antalya'yı aldı. Bu fetihten sonra Selçuklular, Akdeniz'de ticaret yapan yabancı tüccarlarla anlaşmalar imzaladı; bu tüccarlara düşük gümrük ödeme ve güvenle ticaret yapma hakkı tanındı.*

2.1. Kart 1'deki bilgilerden Türkiye Selçuklu Devleti'nin ekonomik hayatına ilişkin **iki** çıkarım yapınız. Her çıkarımı karttaki bir bilgiyle ilişkilendiriniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2.2. Kart 2'de anlatılan fetih ve anlaşmaların Selçuklu ticaretine ve şehirleşmesine etkilerini açıklayınız. Antalya'nın alınmasının neden önemli olduğunu da gerekçesiyle belirtiniz.

3. Bir öğrenci, Ömer Hayyam hakkında hazırladığı sunum için aşağıdaki iki notu almıştır.

> ***Not 1 (ansiklopediden):*** *Matematikten şiire pek çok alanda eser veren Hayyam, Melikşah'ın saltanatı sırasında İsfahan'a çağrıldı. Burada sultanın emriyle yapılan gözlemevinde, kendisi gibi birkaç bilginle birlikte yıllarca gök cisimlerini izledi. Bu ekibin çalışmaları sonunda, sultanın adıyla anılan Celali Takvimi ortaya çıktı.*
>
> ***Not 2 (bir sosyal medya paylaşımından):*** *"Ömer Hayyam'ın en güzel rubaisi!" başlığıyla paylaşılan bir dörtlük. Paylaşımda dörtlüğün hangi eserden alındığı yazmıyor. Öğrencinin baktığı bir kitapta ise Hayyam'a, yazmadığı hâlde yüzlerce rubainin mal edildiği belirtiliyor.*

3.1. Not 1'deki bilgilerden yararlanarak Büyük Selçuklu Devleti'nin bilime yaklaşımına ilişkin **iki** çıkarım yapınız ve gerekçelendiriniz.

3.2. Öğrenci Not 2'deki dörtlüğü sunumuna "Hayyam'ın rubaisi" diye koymak istemektedir. Bu kararın neden sorunlu olduğunu açıklayınız ve dörtlüğün gerçekten Hayyam'a ait olup olmadığını araştırmak için **iki** yol öneriniz.

4. Aşağıda XII. yüzyılda yaşamış bir âlimin hayatı anlatılmaktadır (kurgusal anlatım).

> *Horasan'da bir köyde doğan Ali, okumayı ve yazmayı köyünün küttabında öğrendi. Gençliğinde Nişabur'a giderek Nizamiye Medresesinde fıkıh, matematik ve astronomi dersleri aldı. Hastalandığında bir süre şehrin darüşşifasında tedavi gördü; iyileşince günlerini darülkütüpte kitap okuyarak geçirdi. Ünlü bir hocadan ders almak için Bağdat'a ve Merv'e yolculuk etti. Ömrünün son yıllarında Anadolu'ya geçti; Konya'da Nizamiye'nin ders düzeni örnek alınarak açılan bir medresede müderris oldu ve Türkçe konuşan öğrencilere ders verdi.*

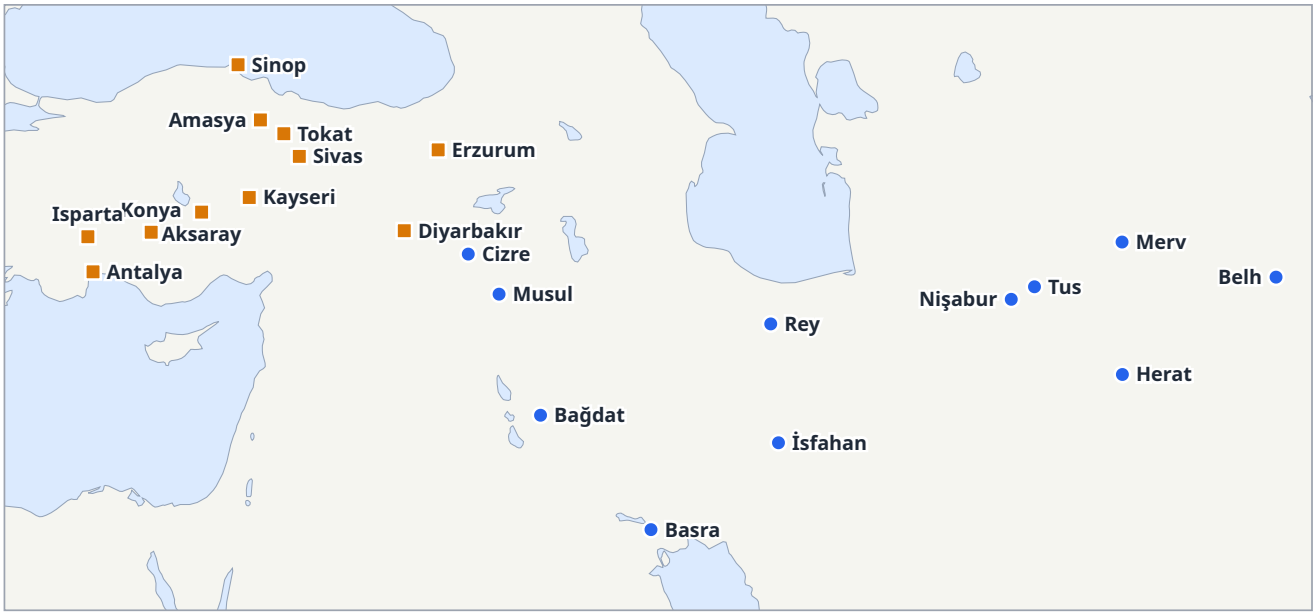
4.1. Anlatıda geçen **dört** kurumun adını ve her birinin işlevini yazınız.

Kurum	İşlevi

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Şekil 1'de XI-XIII. yüzyıllarda medreselerin açıldığı bazı şehirler gösterilmiştir.

Şekil 1. XI-XIII. yüzyıllarda medreselerin açıldığı bazı şehirler

- Nizamiye Medreseleri
- I. Anadolu Beylikleri Dönemi'nde ve Türkiye Selçuklu Devleti Dönemi'nde kurulan medreseler

Taban harita: Natural Earth (kamu malı). Konumlar yaklaşık.

4.2. Ali'nin ilim yolculukları ve Anadolu'daki müderrisliği ile Şekil 1'deki iki grup medresenin dağılımından yararlanarak eğitim kurumlarının ve âlimlerin Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma sürecine **iki** katkısını açıklayınız. Katkılardan en az birini Şekil 1 ile ilişkilendiriniz.

5. Bir tarih öğretmeni tahtaya "Tarih yoktur, tarihçi vardır." sözünü yazmış ve şu bilgiyi vermiştir:

> *"Osman Bey dönemine ait, olayları günü gününe kaydeden bir vakayiname elimizde yoktur. İlk Osmanlı kronikleri, Osman Bey'den yaklaşık yüz yıl sonra yazılmıştır."*

Öğrencilerden Ece ve Arda ise şu yorumları yapmıştır:

> ***Ece:*** *"Kaynak az olunca her tarihçi boşlukları kendine göre dolduruyor. Demek ki kuruluşla ilgili bütün yorumlar aynı derecede doğrudur; hangisini seçersek seçelim fark etmez."*
>
> ***Arda:*** *"Kaynak az olduğu için farklı yorumlar ortaya çıkması doğal. Ama yorumların hepsi eşit değildir; bazıları kaynaklarla daha iyi desteklenir."*

5.1. Öğretmenin verdiği bilgiyi kullanarak Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair farklı görüşlerin ortaya çıkmasının **iki** nedenini açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5.2. Ece ve Arda'nın yorumlarını değerlendiriniz. Hangi yorumun tarih biliminin yöntemine daha uygun olduğunu gerekçesiyle yazınız.

6. Bir yönetmen, Osmanlı Beyliği'nin kuruluş yıllarını anlatan bir belgesel için aşağıdaki sahne listesini hazırlamıştır (kurgusal).

Sahne	Sahnenin içeriği	Yönetmenin dayandığı kaynak
A	Osman Bey'in gördüğü bir rüyanın, soyunun hükümdar olacağı biçiminde yorumlanması	Olaylardan yaklaşık yüz yıl sonra yazılmış bir kronikteki menkıbe
B	Osmanlı kuvvetlerinin 1302'de Bizans ordusunu yendiği Koyunhisar Muharebesi	Olaylarla aynı dönemde yaşamış Bizanslı bir tarihçinin eseri
C	Osman Bey'in kılıcının gökten inen bir ışıkla parladığı an	Halk arasında anlatılan ve yazılı kaynağı bulunmayan bir söylenti
D	Osman Bey'in Bizans tekfurlarıyla komşuluk ilişkileri	Hem Osmanlı kroniklerinde hem Bizans kaynaklarında yer alan bilgiler

6.1. Sahneleri, dayandıkları kaynağa göre "belgeye dayalı ve güvenilirliği yüksek" ile "menkıbe/söylentiye dayalı" olarak ikiye ayırınız. Her sahne için kısa bir gerekçe yazınız.

6.2. Danışman bir tarihçi, A sahnesinin belgeselden çıkarılmamasını ama izleyiciye nasıl sunulacağının değiştirilmesini önermiştir. Menkıbelerin tarihçi için hangi açıdan değerli olabileceğini ve A sahnesinin belgeselde nasıl sunulması gerektiğini açıklayınız.

Puanlama anahtarı ve örnek cevaplar Dubba'nın hazırladığı örneklerdir; resmî değerlendirme ölçütleri ODSGM ve okulun tarafından belirlenir.

Soru – Öğrenme Çıktısı – Beceri

Soru	Öğrenme çıktısı	Beceri
1	TAR.10.1.3. Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerin sosyoekonomik faaliyetleri ile bu faaliyetlerin sonuçlarını ilişkilendirebilme	TAB4. Tarihsel Kanıt Kullanma
2	TAR.10.1.3. Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerin sosyoekonomik faaliyetleri ile bu faaliyetlerin sonuçlarını ilişkilendirebilme	TAB4. Tarihsel Kanıt Kullanma
3	TAR.10.1.4. Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türk-İslam medeniyetinde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarındaki gelişmeleri değerlendirebilme	TAB4. Tarihsel Kanıt Kullanma
4	TAR.10.1.4. Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türk-İslam medeniyetinde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarındaki gelişmeleri değerlendirebilme	TAB4. Tarihsel Kanıt Kullanma
5	TAR.10.2.1. Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair farklı görüşleri tartışabilme	TAB5. Tarihsel Sorgulama
6	TAR.10.2.1. Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair farklı görüşleri tartışabilme	TAB5. Tarihsel Sorgulama

Puanlama Tablosu

1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	Toplam
9	7	8	8	8	8	8	8	8	8	12	8	100

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Çözümler ve Puanlama Anahtarı

1.1. TAM PUAN (9 PUAN)

Puan formülü: 3 kişi × (kesim 2 puan + kanıt 1 puan) = 9 puan

Kişi	Ait olduğu kesim	Notlardan kanıt
I	Konargöçerler	Yazı yaylada, kışı ovada geçirmesi; koyun ve at sürüleri olması (hayvancılık)
II	Şehirliler	Şehir çarşısında dükkânı olması; kervanlarla uzak pazarlara mal göndermesi (ticaret)
III	Köylüler	Köyde oturması; buğday ve arpa ekmesi, bağı olması (tarım)

KISMİ PUAN: Her kişi için kesim doğruysa 2 puan, kanıt notlardan doğru alınmışsa 1 puan. "Göçebe", "konar-göçer" ve "Türkmen" ifadeleri I için kabul edilir.

SIFIR PUAN: Üç kişide de kesim yanlışsa 0 puan verilir.

1.2. TAM PUAN (7 PUAN)

Puan formülü: tamamlayıcılık açıklaması 3 puan + 2 etki × 2 puan = 7 puan

- **Tamamlayıcılık:** Konargöçerler hayvansal ürünleri (yün, keçe, yağ), köylüler tarım ürünlerini (buğday, arpa) şehir pazarına getirir; karşılığında şehirde üretilen ya da ticaretle gelen un, demir eşya ve kumaşı alır. Şehirli tüccar ve zanaatkâr, bu ham maddeleri işler (ör. yünden halı) ve uzak pazarlara satar. Böylece her kesim ihtiyacını diğerinden karşılar.
- **Şehirlere etkileri (iki tanesi yeterli):**
- Şehir pazarları ve çarşılar canlanır; şehir, çevresinin alışveriş merkezi olur.
- Ham maddenin düzenli gelmesi zanaat üretimini (dokumacılık, halıcılık) artırır.
- Şehirde ticaret ve vergi geliri artar; yeni yapılar ve hizmetler için kaynak oluşur.
- Kervan ticaretiyle şehir uzak bölgelere bağlanır, nüfusu artar.

KISMİ PUAN: Tamamlayıcılık en az iki kesim arasındaki alışverişle notlara dayanarak açıklanmışsa 3 puan, genel ifadeyle ("birbirlerine muhtaçtır") 1 puan. Her doğru etki 2 puan, gerekçesiz yazılmışsa 1 puan.

SIFIR PUAN: Kesimler arasındaki ilişki kurulmamış ve etki yazılmamışsa 0 puan verilir.

2.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Puan formülü: 2 çıkarım × (çıkarım 2 puan + kartla ilişkilendirme 2 puan) = 8 puan

Kabul edilen çıkarımlar (iki tanesi yeterli):

- Devletin farklı şehirlerde darphanesi vardı; para basımı yaygındı ve devlet, ekonomik hayatı düzenleyen merkezî bir otoriteydi. (Sikkelerin Konya, Sivas, Erzincan gibi farklı şehirlerde basılması)
- Bu şehirler ticaret ve üretim merkezleriydi; para dolaşımının yoğun olduğu yerlerde darphane kurulmuştu. (Farklı şehirlerde basılan sikkeler)
- Selçuklu pazarlarında dış ticaret canlıydı; yabancı tüccarlar ve uzak bölgelerle alışveriş yapılıyordu. (Yabancı altın paraların da geçerli olması)
- Gümüş ve bakır gibi farklı madenlerden para basılması, küçük ve büyük alışverişlerin parayla yapıldığını gösterir. (Gümüş ve bakır sikkeler)

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

KISMİ PUAN: Her çıkarım tarihsel olarak doğruysa 2 puan, karttaki bilgiyle ilişkilendirilmişse 2 puan; ilişkilendirme belirsizse 1 puan.

SIFIR PUAN: Çıkarım yerine kart bilgisi aynen tekrar edilmişse o çıkarıma 0 puan verilir.

2.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Puan formülü: Antalya'nın önemi 2 puan + ticarete etki 3 puan + şehirleşmeye etki 3 puan = 8 puan

- **Antalya'nın önemi:** Antalya bir Akdeniz limanıdır. Fethiyle Selçuklular denize açılmış, Anadolu'daki kara ticaret yolları deniz ticaretine bağlanmıştır.
- **Ticarete etki:** Yabancı tüccarlara tanınan düşük gümrük ve güvenlik hakları, tüccarların Selçuklu limanlarına ve pazarlarına gelmesini teşvik etmiştir; dış ticaret ve devletin gümrük gelirleri artmıştır.
- **Şehirleşmeye etki:** Liman şehirleri ve kervan yolları üzerindeki şehirler (Konya, Kayseri, Sivas gibi) ticaretten pay almış; çarşılar, hanlar ve pazarlar gelişmiş, şehir nüfusu ve zenginliği artmıştır.

KISMİ PUAN: Antalya'nın liman olması ve denize açılma vurgulanmışsa 2 puan, yalnızca "önemli bir şehir" denmişse 0 puan. Ticaret ve şehirleşme etkileri ayrı ayrı gerekçeyle yazılmışsa 3'er puan, gerekçesiz yazılmışsa 1'er puan.

SIFIR PUAN: Fetih ve anlaşmaların etkisi açıklanmamışsa 0 puan verilir.

3.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Puan formülü: 2 çıkarım × (çıkarım 2 puan + gerekçe 2 puan) = 8 puan

Kabul edilen çıkarımlar (iki tanesi yeterli):

- Devlet bilimi destekliyor ve himaye ediyordu. — Gözlemevi sultanın döneminde, devletin desteğiyle kurulmuştur.
- Bilimsel çalışmalar ekip hâlinde yürütülüyordu. — Takvim, âlimlerden oluşan bir heyet tarafından hazırlanmıştır.
- Bilim, gündelik hayatın ve devlet işlerinin ihtiyaçları için kullanılıyordu. — Takvim, zamanın doğru ölçülmesi (tarım, vergi, dinî günler) için gerekliydi.
- Bilim insanları birden çok alanda çalışabiliyordu; bilim ve sanat iç içeydi. — Hayyam hem matematik ve astronomiyle hem edebiyatla ilgilenmiştir.

KISMİ PUAN: Her çıkarım doğruysa 2 puan, Not 1'deki bir bilgiyle gerekçelendirilmişse 2 puan.

SIFIR PUAN: Not 1'deki bilgiler çıkarım yapılmadan aynen aktarılmışsa 0 puan verilir.

3.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Puan formülü: sorunun açıklanması 4 puan + 2 araştırma yolu × 2 puan = 8 puan

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- **Neden sorunlu:** Paylaşım dörtlüğün hangi eserden alındığını göstermemektedir; kaynağı belirsizdir. Ayrıca Hayyam'a yazmadığı hâlde yüzlerce rubai mal edildiği bilinmektedir. Doğrulanmamış bir dörtlüğü Hayyam'ın diye sunmak, yanlış bilginin yayılmasına yol açar.
- **Araştırma yolları (iki tanesi yeterli):**
- Dörtlüğün Hayyam'ın rubailerini inceleyen akademik kaynaklarda ya da güvenilir çeviri derlemelerinde yer alıp almadığına bakmak.
- Dörtlüğün en eski yazma (el yazması) nüshalarda bulunup bulunmadığını araştıran uzman çalışmalarına başvurmak.
- Birden fazla güvenilir kaynağı karşılaştırmak; dörtlüğü yalnızca sosyal medyada değil, kaynak gösteren yayınlarda aramak.
- Konunun uzmanına (tarihçi, edebiyat araştırmacısı) danışmak.

KISMİ PUAN: Kaynağın belirsizliği 2 puan, Hayyam'a mal edilen rubailer bilgisiyle ilişkilendirme 2 puan. Her uygulanabilir araştırma yolu 2 puan; "internette aramak" gibi genel ifadeler 1 puan.

SIFIR PUAN: Kararın sorunlu olmadığı savunulmuşsa ve yol önerilmemişse 0 puan verilir.

4.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Puan formülü: 4 kurum × (ad 1 puan + işlev 1 puan) = 8 puan

Kabul edilen kurumlar (dört tanesi yeterli):

Kurum	İşlevi
Küttap (sıbyan mektebi)	Çocuklara okuma-yazma ve temel bilgileri öğreten ilk eğitim kurumu
Nizamiye Medresesi	Dinî ilimler ile matematik, astronomi gibi bilimlerin okutulduğu yüksek eğitim kurumu
Darüşşifa	Hastaların tedavi edildiği, tıp eğitiminin de yapıldığı hastane
Darülkütüp (kütüphane)	Kitapların toplandığı, okuma ve araştırma yapılan kurum
Medrese (Konya'daki)	Nizamiye örnek alınarak Anadolu'da açılan, müderrislerin ders verdiği eğitim kurumu

KISMİ PUAN: Her kurumun adı 1 puan, işlevi 1 puan. Nizamiye ve Konya'daki medrese ayrı kurum olarak yazılabilir.

SIFIR PUAN: Anlatıda geçmeyen kurumlar yazılmışsa o satıra 0 puan verilir.

4.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Puan formülü: 2 katkı × (katkı 2 puan + anlatıyla ya da Şekil 1 ile ilişkilendirme 2 puan) = 8 puan

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Kabul edilen katkılar (iki tanesi yeterli):

- İslam dünyasının bilgi birikimi Anadolu'ya taşındı. — Ali, Nişabur, Bağdat ve Merv'de öğrendiklerini Konya'daki medreseye getirmiştir.
- Anadolu'da Nizamiye modelinde medreseler açılarak düzenli bir eğitim sistemi kuruldu. — Konya'daki medrese, Nizamiye'nin ders düzeni örnek alınarak açılmıştır.
- Türkçe konuşan halkın çocukları İslami ilimleri öğrenerek yetişti; İslamlaşma ve Türk-İslam kültürünün yerleşmesi hızlandı. — Ali, Türkçe konuşan öğrencilere ders vermiştir.
- Medreselerde yetişen âlimler, yeni yerleşilen şehirlerde dinî ve bilimsel hayatın öncüsü oldu; şehirler kültür merkezine dönüştü. — Ali'nin müderris olarak görev yapması.
- Büyük Selçuklu Dönemi'nde Horasan'dan Irak'a kadar açılan Nizamiye Medreselerinin düzeni Anadolu'ya taşındı ve Anadolu'nun pek çok şehrinde medrese açıldı; İslami ilimler ve medrese eğitimi Anadolu'nun geneline yayıldı. — Şekil 1: Nizamiye Medreseleri Nişabur, Merv, Bağdat gibi şehirlerde; Türkiye Selçuklu ve Beylikler dönemi medreseleri Konya, Kayseri, Sivas, Tokat, Erzurum gibi Anadolu şehirlerinde.

KISMİ PUAN: Her katkı doğruysa 2 puan, anlatıdaki ya da Şekil 1'deki bir bilgiyle ilişkilendirilmişse 2 puan. Hiçbir katkı Şekil 1 ile ilişkilendirilmemişse ilişkilendirme puanlarından 2 puan düşülür.

SIFIR PUAN: Katkı yerine anlatı özetlenmişse 0 puan verilir.

5.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Puan formülü: 2 neden × 4 puan = 8 puan

- **Kaynak eksikliği:** Kuruluş dönemine ait günü gününe yazılmış bir kayıt yoktur; tarihçiler sınırlı bilgiyle çalışmak zorunda kalır ve bilgi boşluklarını farklı biçimlerde yorumlar.
- **Kaynakların geç yazılması:** İlk kronikler olaylardan yaklaşık yüz yıl sonra yazılmıştır; bu süre içinde olaylar menkıbelerle karışmış olabilir. Bazı tarihçiler menkıbeleri gerçek olaylar gibi kabul ederken bazıları bunlara şüpheyle yaklaşır.

Kabul edilen diğer cevap: Tarihçilerin yaşadıkları dönemin, bakış açılarının ve kullandıkları yöntemlerin farklı olması (öğretmenin sözüyle ilişkilendirilmişse).

KISMİ PUAN: Her neden doğru ve öğretmenin bilgisiyle ilişkilendirilmişse 4 puan; ilişkilendirme yoksa 2 puan.

SIFIR PUAN: Nedenler yerine kuruluş görüşleri sayılmışsa 0 puan verilir.

5.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Puan formülü: Ece'nin yorumunun değerlendirilmesi 3 puan + Arda'nın yorumunun değerlendirilmesi 3 puan + seçim 2 puan = 8 puan

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- **Ece:** Kaynak azlığının farklı yorumlara yol açtığını doğru görmüştür; ancak bütün yorumların aynı derecede doğru olduğu sonucu yanlıştır. Tarih biliminde yorumlar kaynaklarla desteklenme düzeyine göre değerlendirilir.
- **Arda:** Hem farklı yorumların neden ortaya çıktığını hem de yorumların kanıtlarla sınanması gerektiğini vurgulamıştır.
- **Seçim:** Arda'nın yorumu tarih biliminin yöntemine daha uygundur; çünkü tarihçi görüşlerini kaynaklara dayandırır, kaynakları eleştirir ve karşılaştırır. Kaynakla desteklenmeyen yorum, kanıta dayanan yorumla eşit kabul edilemez.

KISMİ PUAN: Ece'nin yorumunda doğru ve yanlış yönün ikisi de belirtilmişse 3 puan, yalnızca biri belirtilmişse 1 puan. Arda'nın yorumu gerekçeyle değerlendirilmişse 3 puan. Arda seçilip kanıt/kaynak vurgusuyla gerekçelendirilmişse 2 puan, gerekçesiz seçim 1 puan.

SIFIR PUAN: Ece'nin yorumu doğru kabul edilmişse ve gerekçe yoksa 0 puan verilir.

6.1. TAM PUAN (12 PUAN)

Puan formülü: 4 sahne × (sınıflama 1 puan + gerekçe 2 puan) = 12 puan

Sahne	Sınıf	Gerekçe
A	Menkıbe/söylentiye dayalı	Olaylardan yaklaşık yüz yıl sonra yazılmış kronikteki menkıbeye dayanır; rüya ve yorumu belgeyle doğrulanamaz.
B	Belgeye dayalı, güvenilirliği yüksek	Olaylarla aynı dönemde yaşamış bir tarihçinin eserine dayanır.
C	Menkıbe/söylentiye dayalı	Yazılı kaynağı olmayan halk söylentisidir; olağanüstü bir olay anlatır.
D	Belgeye dayalı, güvenilirliği yüksek	Bilgi iki farklı taraftan (Osmanlı ve Bizans) kaynaklarda yer alır; kaynaklar birbirini doğrular.

KISMİ PUAN: Her sahne için sınıflama doğruysa 1 puan; gerekçe kaynağın zamanı, türü ya da doğrulanabilirliğiyle açıklanmışsa 2 puan, yalnızca "güvenilir/güvenilmez" denmişse 1 puan.

SIFIR PUAN: Sınıflama yanlış yapılmışsa o sahneye gerekçe puanı verilmez.

6.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Puan formülü: menkıbenin değeri 4 puan + sunum önerisi 4 puan = 8 puan

- **Menkıbenin değeri:** Menkıbeler olayların gerçekte nasıl olduğunu kanıtlamaz; ancak yazıldıkları dönemin inançlarını, değerlerini ve Osmanlı hanedanının kendini nasıl meşrulaştırdığını gösterir. Tarihçi için dönemin zihniyetini anlamada kaynak olabilir.
- **Sunum önerisi:** A sahnesi gerçek bir olay gibi değil, "Osmanlı kroniklerinde anlatılan bir menkıbe" olarak sunulmalıdır. Anlatıcı, menkıbenin olaylardan yaklaşık yüz yıl sonra yazıldığını ve belgeyle doğrulanamadığını belirtmelidir.

KISMİ PUAN: Menkıbenin dönemin inanç/zihniyetini yansıttığı belirtilmişse 4 puan, yalnızca "kültürel değeri var" denmişse 2 puan. Sunum, menkıbe olduğu açıkça belirtilerek önerilmişse 4 puan, yalnızca "dikkatli sunulmalı" denmişse 1 puan.

SIFIR PUAN: Menkıbenin gerçek olay olarak sunulması önerilmişse 0 puan verilir.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları

saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif